

norden

Vesi, luonto ja ihmiset

Pohjoismaiden ministerineuvoston
Suomen puheenjohtajakauden ohjelma 2016

Vesi, luonto ja ihmiset

Pohjoismaiden ministerineuvoston
Suomen puheenjohtajakauden ohjelma 2016

Vesi, luonto ja ihmiset

Pohjoismaiden ministerineuvoston Suomen puheenjohtajakauden ohjelma 2016

ISBN 978-92-893-4344-2 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4345-9 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2015-773>

ANP 2015:773

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2015

Ulkoasu: Jette Koefoed

Kannen kuva: ImageSelect

Kuvat: s. 2, 6, 15, 22, 35: ImageSelect; s.19: Visit Finland; s.10, 30: Kemira/ Jari Kivelä

Paino: Rosendahls-Schultz Grafisk

Painos: 7000

Kirjasinlaji: Meta LF

Paperi: Munken Polar

Printed in Denmark

www.norden.org/nordpub

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja.

Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puhelin (+45) 3396 0200

www.norden.org

Vesi, luonto ja ihmiset

Pohjoismaiden ministerineuvoston
Suomen puheenjohtajakauden ohjelma 2016

Sisällys

- 7 Esipuhe
- 11 Johdanto
- 14 Vesi
- 20 Luonto
- 24 Ihmiset
- 31 Rajaesteet
- 33 Enemmän pohjoismaista hyötyä EU:ssa

Esipuhe

Pohjoismainen yhteistyö on erittäin tärkeää Pohjoismaille ja Suomelle Pohjoismaana. Se on myös tärkeä osa eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä ja sen tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa. Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan yhteispohjoismaisia tavoitteita ja arvoja. Yhteiset tavoitteet ja arvot lujittavat Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Suomen puheenjohtajakauden pääteemoja ovat vesi, luonto ja ihmiset. Puheenjohtajakaudellaan Suomi haluaa edistää verkostomaista työskentelyä konkreettisten tavoitteiden ja hankkeiden parissa. Tavoitteenamme on nostaa pohjoismaisen yhteistyön kiinnostavuutta ja merkityksellisyyttä myös elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan kannalta.

Kolmea pääteemaa tukevat tavoitteemme rajaesteiden poistamisesta, digitalisoinnin edistämisestä ja Pohjoismaiden yhteisen painoarvon vahvistamisesta Euroopan unionissa.

Rajaestetyö näkyy monella tapaa konkreettisesti kansalaisten arjessa. Rajaesteyhteistyöllä edistetään muun muassa ihmisten liikkuvuutta ja työllistymistä ja vauhditetaan samalla talouskasvua.

Digitalisointi on megatrendi, joka tulee muuttamaan myös pohjoismaisia yhteiskuntia. Olemme vasta tämän muutoksen alussa, ja siirtymäkauden aikana yhteistyöllä on aivan erityinen merkitys. Esimerkiksi älysähköverkkojen, biotalouden, cleantechin, älykkään liikenteen ja terveydenhuollon digitalisaation kehittäminen tarjoavat konkreettisia mahdollisuuksia pohjoismaiselle yhteistyölle ja edelläkävijyydelle. Näillä alueilla tehtävä yhteistyö voi vahvistaa Pohjoismaiden yhteistä painoarvoa myös muilla foorumeilla, kuten Euroopan unionissa.

Haluamme puheenjohtajakautemme aikana panostaa myös pohjoismaisen yhteistyön merkityksellisyyteen globalisoituneessa maailmassa. Tavoitteenamme on Pohjola, joka voi antaa vahvan panoksensa Euroopan ja koko maailman rauhanomaiselle kehitykselle. Pidämme Pohjoismaiden yhteistyöministerien vuoden 2014 visiojulistusta *Yhdessä olemme vahvempia*

hyvänä pohjana yhteistyön kehittämiseksi. Haluamme kiinnittää huomiota Pohjolan rooliin maailmalla visiojulistuksen osa-alueiden *Näkyvä Pohjola* ja *Ulospäin suuntautunut Pohjola* tavoitteiden mukaisesti.

Pohjoismainen yhteistyö on viime vuosina lisääntynyt ja syventynyt myös muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Yhdessä toimien Pohjoismaat voivat vahvistaa oman alueensa turvallisuutta ja samalla lisätä painoarvoaan kansainvälisen turvallisuuden edistämisessä. Yhä tiiviimpi pohjoismainen yhteistyö, Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen yhteistyö sekä EU:n ja Naton puitteissa tapahtuva yhteistyö vahvistavat Itämeren alueen ja koko Pohjois-Euroopan vakautta ja turvallisuutta.

Pidämme Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskuntien tulevaisuuden turvaamisesta tärkeänä. Yhteisiä haasteitamme ovat muun muassa bruttokansantuotteen hidas kehitys, turvallisuus, ilmastonmuutos ja alhainen syntyvyys. Pohjoismaat, kuten muutkin kehittyneet maat, kohtaavat myös suuria haasteita, jotka johtuvat teknologisista muutoksista, globalisaatiosta ja väestön ikääntymisestä. Pohjoismaisen yhteistyön merkitys lisääntyy myös näissä kysymyksissä.

Pohjoismailla on yhteinen hyvinvointivaltion arvopohja, jota on ohjannut kolme perusperiaatetta: tasa-arvo ja ihmisten yhdenvertaisuus, universaalisuuden pyrkimys sekä julkinen vastuu ja yhteiskunnan avoimuus. Pidämme tärkeänä, että nämä periaatteet jatkossakin ohjaavat uudistuvia pohjoismaisia sosiaali- ja terveysjärjestelmiä. Avoimet työmarkkinat ja joustava koulutus ovat tärkeitä tekijöitä vastattaessa tulevaisuuden haasteisiin.

Ilmastonmuutos on uhka koko maailmalle, mutta arktisilla alueilla ja Pohjoismaissa ilmaston lämpenemisellä voi olla erityisen merkittäviä seurauksia. Pohjoismaat ovat tehneet läheistä yhteistyötä YK:n ilmastoneuvotteluissa.

Uusi globaali kehitysagenda puolestaan asettaa laaja-alaisia tavoitteita kaikille maailman maille köyhyyden poistamiseksi ja kestävä kehityksen vahvistamiseksi. Näistä uusista tavoitteista neuvoteltaessa Pohjoismaat ovat

korostaneet muun muassa naisten aseman ja oikeuksien vahvistamista, kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja sekä demokraattista ja osallistavaa hallintoa.

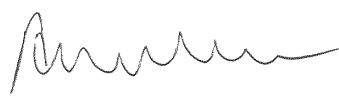
Vuoden 2016 alussa käynnistetään tämä kattava ja kunnianhimoinen kestävä kehityksen globaali toimenpideohjelma, joka edellyttää vahvoja toimia myös Pohjoismailta. Pohjoismailla on erinomaiset edellytykset toimenpideohjelman toteuttamiseksi, vaikka haasteitakin varmasti tulee vastaan. Pohjoismaiden alueellinen yhteistyö kestävä kehityksen kysymyksissä on herättänyt maailmanlaajuisia kiinnostusta.

Olemme ylpeitä Suomen tehtävästä johtaa Pohjoismaiden ministerineuvostoa vuonna 2016.

Juha Sipilä
Pääministeri

Anne Berner
Pohjoismaiden yhteistyöministeri

Johdanto

Pohjoismailla on kansainvälisesti erittäin vahva positiivinen maakuva johtuen pitkälti yhteiskuntiemme monenlaisesta onnistumisesta niin yksilön, yritysten kuin ympäristön ja muiden arvojen näkökulmasta. Lokakuussa 2014 julkaistu ensimmäinen pohjoismainen profilointistrategia velvoittaa Pohjoismaita tehostamaan yhteisen maakuvan edistämistä strategisella otteella. Puheenjohtajakaudellamme huolehditaan siitä, että Pohjoismaat ovat yhdessä valinneet 1–2 painopistealuetta, joihin yhdessä panostetaan enemmän. Tämän lisäksi puheenjohtajakaudellamme aloitetaan projekti, jonka aikana keskitytään erityisesti profilointityöhön startup-yhteisöjen kautta. Onnistunut profilointityö tuo jokaiseen Pohjoismaahan pidemmällä aikavälillä tuloksia, jotka näkyvät niin taloudellisesti kuin poliittisesti.

Pääsihteeri Dagfinn Høybråten julkaisi keväällä 2014 raporttinsa *Nytt Norden – Uusi Pohjola*, joka sisältää 39 suositusta Pohjoismaiden yhteistyön tehostamiseksi. Tuemme pääsihteerin aloittamaa prosessia ja pidämme tärkeänä yhteistyön tehostamista ja modernisointia myös yhteistyön merkittävyyden vuoksi.

Pohjoismaiden ministerineuvosto tekee arvokasta työtä myös lähialueilla. Valitettavasti yhteistyö Venäjällä on vaikeutunut viime aikoina, mutta tavoitteenamme on jatkaa lähialueyhteistyötä eri maiden kanssa.

Rajaesteiden poistaminen on oleellista sekä kansalaisille että yrityksille, ja niihin haluamme keskittyä erityisesti. Rajaestetyö on perinteistä pohjoismaista yhteistyötä ja se osa yhteistyötä, joka näkyy hyvin ulospäin Pohjoismaiden kansalaisille. Lisäksi rajaesteiden poistaminen vaikuttaa positiivisesti yrityksiin ja työllisyyteen. Tämä edistää talouskasvua, mikä on erittäin tarpeellista tämänhetkisessä taloustilanteessa.

Haluamme myös tukea Pohjoismaiden ministerineuvoston uutta aloitetta koskien demokratiaa, osallistamista ja turvallisuutta. Pidämme tärkeänä kaikkien ihmisten hyvinvointia ja integroitumista sekä syrjinnän ja radikalisoitumisen vastustamista Pohjoismaissa.

Lisäksi haluamme kiinnittää huomiota Bo Könbergin *Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa* -raporttiin ja sen sisältämään 14 suositukseen, joissa ehdotetaan, millä terveyssektorin osa-alueilla pohjoismaista

yhteistyötä voitaisiin laajentaa. Haluamme korostaa poikkihallinnollisen yhteistyön suurta merkitystä väestön hyvinvoinnin edistämässä ja sosioekonomisten terveyserojen kaventamisessa.

Työelämä ja johtajuus ovat muutostilassa, ja työt ja ammatit uusiutuvat nopeaan tahtiin. Työn tulevaisuuden kannalta keskeisiä muutosvoimia ovat globalisaatio, uudet teknologiat, digitalisaation kehitys sekä väestökehitys. Myös ihmisten asenteet työhön sekä työnteon tavat ovat muuttuneet, mikä heijastuu sekä työorganisaatioihin että sukupuolten asemaan työmarkkinoilla. Syvällisempi näkemys työmarkkinoiden tulevaisuuden haasteista ja kehittämistarpeista auttaa politiikan uudelleen suuntaamisessa. Yhdessä esiintyminen vahvistaa kuvaa pohjoismaisesta työelämän kehittämistyöstä ja sitä voidaan hyödyntää sekä EU-yhteistyössä että Pohjolan profiloinnissa. Odotamme mielenkiinnolla Pohjoismaiden ministerineuvoston käynnistämän työelämäyhteistyön strategisen analyysin lopputulosta.

Ministerineuvoston tasa-arvoalan yhteistyön pohjana on visio sukupuolten tasa-arvosta pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Vuosina 2015–2018 tasa-arvo-sektorin työtä ohjaa *Yhdessä tasa-arvon puolesta – vahvempi Pohjola* -yhteistyöohjelma, joka nostaa esiin muun muassa sukupuolten tasa-arvon julkisessa tilassa (esimerkiksi mediassa) sekä hyvinvointiin ja innovaatioihin liittyen.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt vuonna 2015 pohjoismaisia sopimuksia koskevan selvityksen ja työ jatkuu vuonna 2016. Jatkotoimet voivat tarvittaessa pitää sisällään myös sopimusmuutoksia. Jatkotoimista päätettäessä on tarkoitus ottaa huomioon sopimusselvityksen laajempi vaikutus pohjoismaiseen yhteistyöhön ja sopimusverkoston hyödyntämiseen yhteistyön välineenä.

Suomi toimii Maailman lehdistönvapauden päivän UNESCO-konferenssin isäntämaana 3.–4. toukokuuta 2016. Samalla juhlistetaan maailman ensimmäisen painovapausasetuksen 250-vuotisjuhlavuotta. Valtiopäivämies Anders Chydenius onnistui vuonna 1766 Ruotsi-Suomessa saamaan aikaan tämän maailman ensimmäisen julkisuuslain, mikä on merkittävää ottaen huomioon, että vielä vuonna 1990 maailmassa oli vain 13 maata, joissa oli voimassa vastaava lehdistönvapauslaki. Nykyisin vastaava laki on jo yli sadassa maassa.

Konferenssin pääteemana on tiedon vapaus ja sen oheistapahtumissa korostetaan maailmanlaajuisen lehdistönvapauden, taiteellisen ja kulttuurisen ilmaisunvapauden sekä mediakasvatuksen merkitystä ihmisoikeuksien toteutumiselle, toimivalle kansalaisyhteiskunnalle ja demokratiakehitykselle.

Konferenssipäivät tarjoavat globaalin foorumin sananvapauskehityksen arvioimiselle eri puolilla maailmaa ja kannustavat tarttumaan alueellisiin erityiskysymyksiin. Haluamme edistää Pohjoismaiden näkyvyyttä konferenssin yhteydessä.

YK:n yleiskokous hyväksyi joulukuussa 1966 kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen eli niin kutsutun KP-sopimuksen. Haluamme vuonna 2016 kiinnittää huomiota tämän sopimuksen 50-vuotisjuhlallisuuksiin. Pohjoismailla on erittäin aktiivinen kansalaisyhteiskunta ja Pohjoismaiden ministerineuvosto on uusimassa kansalaisyhteiskuntaa koskevaa strategiaansa.

Haaga-yhteistyö on Pohjoismaiden pelastustoimea ja varautumista koskevaa yhteistyötä. Vuosittaisten pelastusministerikokousten tarkoituksena on vahvistaa pohjoismaista yhteiskuntaturvallisuutta ja varautumista kehittämällä uusia yhteistyömuotoja pohjoismaisen yhteiskunnan sietokyvyn vahvistamiseksi kriisi-, onnettomuus- ja katastrofitilanteissa. Suomi toimii myös Haaga-yhteistyön puheenjohtajana vuonna 2016.

Pohjoismaiden Investointipankki (NIB) juhlii 40-vuotista toimintaansa 2016. Pankki luotiin alun perin Pohjoismaiden toimesta lisäämään pääomien saatavuutta ja yhdentämään jäsenmaiden talouksia. Vuonna 2005 myös Baltian maat liittyivät pankin jäseniksi. Nykyään NIB rahoittaa kilpailukykyä ja ympäristön tilaa edistäviä hankkeita. NIB järjestää merkkivuoden kunniaksi tapahtuman Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä lokakuussa.

Suomessa jaetaan vuonna 2016 joka toinen vuosi jaettava Millennium-tekniologiapalkinto, joka on yksi maailman suurimmista tiede- ja teknologiapalkinnoista. Palkinto on suomalainen kunnianosoitus teknologiainnovaatiolle, joka auttaa ratkaisemaan ihmiskunnan suuria haasteita ja tukee kestävä kasvua. Palkinnon voittaja on alansa johtava tutkija, joka on tyypillisesti uransa aktiivivaiheessa. Millennium-tekniologiapalkinto on avoin kaikille teknologian aloille ja kaikkien maiden kansalaisille. Nimettävät palkintoehdokkaat seuloa ja arvioi johtavista tutkijoista muodostettu kansainvälinen palkintolautakunta, jonka jäsenet edustavat eri tieteenaloja ja maantieteellisiä alueita. Palkittavalla innovaatiolla on oltava näyttöä käytännön sovelluksista ja sen tulee saada aikaan uutta tutkimusta. Millennium-tekniologiapalkinto jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 2004. Palkinnon myöntää Tekniikan Akatemia TAF. Säätiön taustavoimia ovat suomalainen tiedeyhteisö, valtionhallinto ja elinkeinoelämä. Palkinnon arvo on miljoona euroa.

Vesi

Vesi on paitsi koko elämän edellytys myös kaikille Pohjoismaille sekä kansallisesti että kansainvälisesti strategisesti merkittävä luonnonvara. Sillä on taloudellisia, sosiaalisia, ympäristöllisiä sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kytkeytyviä ulottuvuuksia. Vesi on monin tavoin olennainen osa pohjoismaista elämää. Vesikysymyksissä yhdistyvät Pohjoismaiden tavoitteet edistää rauhaa ja vakautta, vahvistaa kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää, toteuttaa taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia, vähentää köyhyyttä ja edistää luonnonvarojen kestävää hallintaa. Vesi sopii laajana ja poikkileikkaavana kokonaisuutena erinomaisesti pohjoismaisen puheenjohtajakauden johtavaksi teemaksi.

Pohjoismaissa on runsaasti puhdasta vettä ja luontoa. Luonnonvaroja arvostetaan ja käytetään kestävällä tavalla tulevaisuutta ajatellen, ja niitä pidetään pohjoismaisissa kulttuureissa keskeisinä elementteinä. Pohjoismaat koetaan puhtaan luonnon, puhtaan veden ja puhtaan teknologian maiksi, mikä antaa hyvän lähtökohdan maakuvan ja matkailun edistämiseksi. Sisävesiä hyödynnetään Pohjoismaissa monin tavoin virkistykseen, kalastukseen, mökkeilyyn ja retkeilyyn. Luontomatkailu on luonnollinen osa pohjoismaalaisten elämää.

Kansainvälisten vesikysymysten pohjoismainen koordinointi on tärkeää ja vesiasiat ovat saaneet yhä suuremman jalansijan maailmanlaajuisesti. Tärkeitä yhteistyöfoorumia ovat esimerkiksi ne, jotka koskevat globaalien ja alueellisten rajavesisopimusten toimeenpanoa, YK:n eri prosesseja liittyen erityisesti kestävän kehityksen tavoitteiden valmisteluun ja toimeenpanoon sekä Maailman vesifoorumiin. Ilmastonmuutos on merkittävä tekijä vesihuoltoa ajatellen.

Uuteen *Transforming our World: the 203 Agenda for Sustainable Development* -kehitysagendaan sisältyy tärkeitä vesitavoitteita. Niissä tavoitellaan turvallista juomavettä ja sanitaatiota kaikille, veden laadun parantamista vähentämällä kuormitusta, tehokkaampaa vedenkäyttöä, vesivarojen yhdenmukaista suunnittelua (rajavesiyhteistyö mukaan lukien), vesiekosysteemien suojelua ja kehitysmaiden valmiuksien parantamista sekä paikallisyhteisöjen tukemista vesivarojen hallinnassa. Vesivarojen järkevää hoitoa ja turvaamista koskevilla toimenpiteillä on kiire. Vesivariihin vaikuttavat

väestönkasvu, kaupungistuminen, tuotantomenetelmät, kulutustavat ja ilmastomuutos. Mikäli tämänhetkinen kehityssuuntaus jatkuu, maapallon vedenkäyttö ylittää parinkymmenen vuoden kuluttua käytettävissä olevat vesivarat 40 prosentilla. Näyttää siltä, että vedestä voi tulla tulevaisuudessa kilpailluin luonnonvara.

Sinisestä biotaloudesta voi olla paljon apua vesi- ja meriluonnonvarojen kestävässä kehityksessä. Pohjoismaat ovat tehneet siniseen biotalouteen liittyvää yhteistyötä ja panostaneet sen kehittämiseen.

Ilmastomuutos ja koveneva kilpailu luonnonvaroista asettavat tulevaisuudessa paineita maataloustuotannon kasvulle, ja Pohjolan runsaat vesivarat ovat maatalouden säilymisen kannalta hyvin tärkeässä asemassa.

Pohjoismaiden osaaminen ja teknologinen taso tarjoavat hyviä mahdollisuuksia löytää vesisektorilla maailmanlaajuisia ratkaisuja talouskasvuun. Haastavat luonnonolosuhteet ja vähäiset luonnonvarat ovat antaneet valmiuksia tehokkaiden ympäristöratkaisujen kehittämiseksi. Osaamista on monilla alueilla, kuten puhtaan juomaveden ja muiden vesihuoltojärjestelmien tuottamisen ja rakentamisen sekä teollisuuden prosessivesien puhdistus- ja käyttöjärjestelmien kehittämisen osalta. Myös vesivarojen kokonaisvaltainen hallinta on tärkeää, sillä siinä yhdistyy niin hallinnon, tutkimuksen kuin yritystenkin osaaminen. Kiinnostus alan osaamista kohtaan on laajaa ja Pohjoismailla on käsissään loistava kaupallinen mahdollisuus.

Pohjoismaiden cleantech-alan panostus voisi myös avata yrityksille suurempia mahdollisuuksia, muun muassa yhteisten vienti- ja infrastruktuurihankkeiden kautta. On tärkeää, että vesialan toimijat näkyvät kansainvälisillä vesifoorumeilla, kuten World Water Forumilla ja UNESCO:n IHP-ohjelmassa. Myös tässä yhteydessä pohjoismaisella yhteistyöllä on positiivinen vaikutus. Vesikysymys on oleellinen myös energiayhteistyössä.

Pohjoismaiden kokemus kansainvälisistä sopimusneuvotteluista, rauhanvälityksestä ja kehityspolitiikasta yhdistettynä vesialan osaamiseen antaa mahdollisuuksia näkyvämpään esiintymiseen vesidiplomatiaa koskevissa kysymyksissä. Veden nostaminen puheenjohtajakauden johtavaksi teemaksi luo perustan sille, että voidaan kansainvälisesti vaikuttaa vesikysymyksiin menestyksekkäästi.

YK:n yleiskokouksen päätöksellä heinäkuussa 2010 puhdas vesi nimettiin ihmisen perusoikeudeksi. Veden vaikutukset sekä yksilön että yhteiskunnan hyvinvointiin ovat merkittävät. Käsitys vedestä ja sanitaatiosta itsenäisinä

ihmisoikeuksina on vahvistunut viime vuosina huomattavasti. Vesialan kehitysyhteistyö on merkittävä osa konfliktien ennaltaehkäisyä. Pohjoismaat ovat tehneet pitkäjänteistä ja innovatiivista kehitysyhteistyötä, ja kehitysyhteistyössä vesiala voitaisiin nähdä yhteisöjen innovatiivisuutta ja kehitystä edistävänä johtavana sektorina, jonka kautta on mahdollista kanavoida innovaatioita ja kehitystä laajemmin yhteiskuntaan. Aktiivisen vesialan kehitysyhteistyön kautta Pohjoismaat voisivat myös edistää alueiden vakautta sekä globaalia ja omaa turvallisuuttaan.

EU:n tasolla Pohjoismaiden tulisi arvioida, millä vesivaroja koskevilla alueilla pohjoismainen yhteistyö antaa lisäarvoa käynnissä olevalle työlle ja vesienhoidon kansalliselle toimeenpanolle.

TOIMET

- Käynnistetään puheenjohtajakauden projekti *Pohjoismainen tiekartta siniselle biotaloudelle* ja järjestetään Suomessa kesäkuussa 2016 konferenssi sinisestä biotaloudesta. Projektin tarkoitus on tunnistaa sinisen biotalouden pohjoismaiset yhteistyöalueet ja luoda tiekartta vesi- ja meriliuonnonvaroihin liittyvän potentiaalin hyödyntämiseksi muun muassa kehittämällä yhteistä tutkimustoimintaa.
- Käynnistetään puheenjohtajakauden projekti *Arktisten pintavesien sosio-ekonominen hyöty Pohjolassa*.
- Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä ja pohjoismaisten ratkaisujen kehittämistä. Edistetään puhdasta vettä, vesiosaamista ja sinistä biotaloutta pohjoismaisessa profiloitityössä.
- Vahvistetaan pohjoismaista yhteistyötä kansainvälisesti edistäen näin Pohjoismaiden asemaa vesidiplomatian, talouden ja puhtaan teknologian edelläkävijöinä. Pohjoismailla on aktiivisen yhteistoiminnan kautta mahdollisuus ottaa kansainvälisessä vesikeskustelussa johtava rooli.
- Luodaan tiiviimpiä yhteyksiä Pohjoismaiden vesitoimijoiden välille.
- Suomi isännöi vuonna 2016 pohjoismaisten vesialan virkamiesten epävirallista teknisen tason kokousta.
- Pyritään luomaan edellytyksiä pohjoismaisen osaamisen kehittämiseksi, liiketoiminnalle ja alan kehittämiseksi vahvaksi kasvusektoriksi. Vaikuttavuus syntyy ihmisten ja yritysten toiminnasta, alan voimakkaasta kasvusta, lisääntyneestä hyvinvoinnista sekä parantuneesta kestäväydestä.
- Tutkitaan mahdollisuuksia vesiaiheisen Pohjoismaisen kehitysrahaston (NDF) rahoitusinstrumentin perustamiselle.
- Huomioidaan Tukholmassa elokuussa järjestettävät vesiviikot ja osallistutaan niille.
- Järjestetään pohjoismainen vesitapahtuma 22. maaliskuuta YK:n Maailman vesipäivän yhteydessä.
- Suomen Akatemian *Akvaattisten luonnonvarojen kestävä hallinta 2012–2016* -päättöseminaari pidetään marraskuussa 2016.
- Pyritään tekemään tutkimus vesiaiheesta ja Pohjoismaiden toimista vesialalla.
- Osallistutaan Ruotsissa järjestettävään EU:n Itämeristrategian vuosifoorumiin 2016 yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa. Sininen kasvu on yksi vuosifoorumin teemoista.
- Tavoitteena on nostaa vesikysymykset esille koulujen ilmastoaihepiiriin yhteydessä.

Luonto

Pohjoismaiden ainutlaatuinen ja moni-ilmeinen luonto on tärkeä voimavara pohjoismaalaisille ja myös keskeinen osa kansainvälistä maakuvaamme.

Matkailuala liittyy läheisesti pohjoismaiseen maakuvaan. Alan menestyminen on yhteydessä Pohjoismaiden ja pohjoismaisten arvojen tunnettavuuteen. Matkailuala lisää Pohjoismaiden tunnettavuutta houkuttelemalla matkailijoita maihimme. Matkailualalla on hyvät edellytykset yhteispohjoismaisille toimille, jotka lisäävät tietoisuutta pohjoismaisesta maakuvasta ja Pohjoismaista innovatiivisina ja kestävinä matkailukohteina. Työtä voidaan toteuttaa kohdennetuin panostuksin yhdessä muiden alojen, kuten kulttuurin, elintarvikkeiden, ruuan, arkkitehtuurin ja suunnittelun kanssa.

Kalastus- ja vesistömatkailu kuuluu oleellisesti myös sinisen biotalouden ajatteluun. Matkailu hyötyy koskemattomasta maisemasta ja luonnon rauhasta, hyvin hoidetuista eläinluonnonvaroista sekä kulttuurisista erityispiirteistä.

On tärkeää turvata luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemipalvelut. Ekosysteemilähestymistavan ja kestävän metsätalouden yhteisenä tavoitteena on edistää luonnonsuojelua ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä mukaan lukien monikäytön periaatteet. Myös metsien osalta biotalous on tärkeää ja osana puheenjohtajakauttamme haluamme nivoa pohjoismaista yhteistyötä lähemmäksi EU:ssa ja kansainvälisesti tehtävää työtä. Pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan siten edistää Pohjoismaille tärkeiden kysymysten järkevää käsittelyä.

Pohjoismaat tunnetaan myös turvallisista, terveellisistä ja korkealuokkaisista elintarvikkeista, jotka on tuotettu kestävin tuotantomenetelmin. Siksi meidän on syytä yhdessä hyödyntää elintarviketurvallisuuteen ja uuteen pohjoismaiseen ruokaan kohdistuvaa kansainvälistä huomiota ja kiinnostusta ja edistää pohjoismaista ruokakulttuuria Pohjoismaissa ja etenkin ulkomailla. Pohjoismaiden välillä on hyvä jatkaa keskustelua ja verkostoitumista erityisesti lasten ja nuorten ruokakasvatuksesta, lyhyistä jakeluketjuista ja julkisista hankinnoista sekä ruokamatkailusta. Myös kestävä kehityksen tavoitteissa mainitaan tavoite vähentää ruokahävikkiä.

Ympäristömerkki Joutsen on Pohjoismaissa tärkeä työkalu välittää tietoa kestävästä valinnoista kuluttajille. Joutsenmerkin kehitystyö jatkuu ja tärkeitä huomioitavia tekijöitä ovat tuotteiden ympäristöystävällisyys, merkin myöntämisen perusteet sekä EU:ssa tapahtuva työ ympäristöalanjäljen kehittämisessä.

Pariisin ilmastokokous joulukuussa 2015 pyrki uuteen kansainväliseen ilmastopöytäkirjaan, jonka toimeenpano alkaa vuonna 2016. Pohjoismaat ovat tehneet YK:n ilmastoneuvotteluissa kiinteää yhteistyötä NOAK-ryhmän puitteissa ja Pohjoismailla on ollut vahva rooli globaalissa ilmastopolitiikassa. Pohjoismailla on ollut merkittävä rooli esimerkiksi metsäkadon torjuntaan, fossiilisten polttoaineiden tukien poistamiseen ja lyhytikäisten ilmastovaikutteisten ilmastosaasteiden vähentämiseen liittyvissä aloitteissa.

Vuonna 2016 alkaa uusi maailmanlaajuinen kestävä kehityksen ohjelma *Transforming our world – the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Luonnonvarojen kestävä käyttö ja hoito sekä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden turvaaminen ovat vahvasti pohjoismaisella agendalla. Pohjoismaat ovat tehneet yhteistyötä ja korostaneet erityisesti naisten asemaa ja oikeuksia, kestäviä kulutustapoja ja tuotantomenetelmiä sekä demokraattista hallintoa, oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia.

TOIMET

- Aloitetaan puheenjohtajakauden projekti *Ympäristömerkki Joutsen – kiertotalous ja ympäristöjalanjälki*.
- Ulkopoliittinen instituutti järjestää asiantuntijaseminaarin YK:n POST-2015 kestävä kehityksen tavoitteiden ja Pariisin COP21 ilmastosospiuksen seurannan haasteista Pohjoismaille.
- Pohjoismaiden ministerit ovat päättäneet antaa NOAK:lle ja KOL:lle tehtäväksi käynnistää Pohjoismaiden ministerineuvoston Post COP 21 -toiminnan suunnittelun. Tällä hetkellä suunnitellaan tammikuun lopussa järjestettävää työpajaa Pohjoismaiden neuvottelijoille ja valituille konsulteille sekä asiantuntijoille.
- Suomi, Tanska, Ruotsi ja Norja ovat mukana Friends of Fossil Fuel Subsidy Reform -ryhmässä. Ryhmä julkaisi keväällä 2015 kommunikation, jonka allekirjoittajiksi saatiin myös USA ja Ranska COP21:n puheenjohtajamaana. Tätä työtä pyritään jatkamaan vuonna 2016.
- Pohjoismaiden Investointipankki (NIB) juhlii 40-vuotista taivaltaan järjestämällä korkean tason talousseminaarin Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä lokakuussa. *Financing the future – next 40 years* -juhlaseminaarin tarkoituksena on kartoittaa Pohjoismaiden ja Baltian alueen kilpailukykyä ja ympäristön tilaa, tulevaisuuden haasteita sekä erityisesti rahoitusmarkkinoiden roolia.
- Pyritään kiinnittämään voimakkaammin huomiota ravinteiden kierrätykseen.
- Toteutetaan pohjoismainen lähiruokakilpailu. Sen avulla on tarkoitus kasvattaa kuluttajien ja alan ammattilaisten kiinnostusta ja arvostusta pohjoismaisia raaka-aineita, elintarvikealan osaamista ja ruokaperinteitä kohtaan.
- Toteutetaan Gastro-ruokamessujen yhteydessä pohjoismainen tapahtuma ympäristövastuullisesta ja terveellisestä ruokailusta ammattikeittöissä ja verkostointimahdollisuudesta katukeittiöiden toimijoille.
- Suunnitellaan ruokakulttuuri- ja ruokakasvatusseminaari, jossa ruoka-aihetta käsitellään niin ravitsemuksen, sosiaalisuuden kuin kulttuuristen arvojen näkökulmasta.
- Jatketaan Tanskan aloittamaa työtä keskittymällä luontomatkailuun ja tuomalla ekosysteemipalvelut osaksi kestävästä luontomatkailusta ja kehittämällä muiden ekosysteemipalvelujen liiketoimintaedellytyksiä.
- Saatetaan loppuun työ Pohjoismaisen metsäyhteistyön tulevaisuuden linjausten osalta ja aloitetaan niiden toimeenpano.

Ihmiset

Pohjoismaat sijoittuvat useimmissa globaaleissa hyvinvointi-indikaattoreita käyttävissä vertailuissa kymmenen kärkeen. Pohjoismaisen mallin yksityiskohdissa on Pohjoismaiden kesken eroja, mutta kokonaisuutena sen perusteet näyttävät säilyvän globalisaation paineissakin suhteellisen yhtenäisinä.

Viime vuosikymmeninä kaikki Pohjoismaat ovat kohdanneet haasteita hyvinvointimallinsa säilyttämiseksi. Esimerkiksi tuloerojen kasvu, pitkäaikaistyöttömyys, työelämän nopeat muutokset, lapsiköyhyyden lisääntyminen, väestön vanheneminen ja sosiaaliturvan heikkeneminen lisäävät ja ylläpitävät terveyseroja ja polarisoitumista.

Pohjoismaiden harjoittamat sosiaali- ja terveyspolitiikat ovat osaltaan pyrkineet tasoittamaan yhteiskunnallisen toimintaympäristön muutoksia korostamalla yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta keskeisinä periaatteina. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen poikkihallinnollisella yhteistyöllä on erityisen tärkeä keino pyrittäessä kaventamaan sosioekonomisia hyvinvointieroja. Toisaalta huoltosuhteen heikkeneminen, valinnanvapauden lisääminen, väestön liikkuvuus ja palveluntuottajien välinen kilpailu ovat ilmiöitä, jotka haastavat perinteisen pohjoismaisen hyvinvointimallin uudistumaan.

Tässä tilanteessa terveyden ja hyvinvoinnin alojen yhteistyö on vahvassa nousussa Pohjoismaissa. Kansanterveyden, rekisteritutkimuksen ja biopankkien mahdollisuuksia pohjoismaisessa yhteistyössä on taustoitettu laajasti (mm. Könbergin raportti 2014), ja NordForskin *Terveys ja hyvinvointi* -tutkimusohjelmassa on kerätty osaamista ja tutkimusympäristöjä pohjoismaisen yhteistyön vahvistamiseksi tällä alueella.

Hyvinvointivaltion tulevaisuuden ajankohtaisia kysymyksiä ovat myös muun muassa globalisaatiosta ja Euroopan talouskehityksestä johtuva lisääntyvä muuttoliike ja sen välilliset vaikutukset pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon. EU-sääntelyn henkilöiden ja palveluiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät kysymykset vaikuttavat myös liikkuvuuteen Pohjoismaiden välillä. Pohjoismaisella yhteistyöllä on pitkät perinteet rajat ylittävää sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä. Tavoitteena tulisi olla pohjoismaisen tasa-arvon ja yksilöllisten oikeuksien periaatteiden edistäminen EU:ssa.

Tasa-arvoalan yhteistyössä Suomen puheenjohtajakauden pääteemoja ovat julkisen tilan epätasa-arvon ilmiöt mm. media, vihapuheen vaikutus demokratiaan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan, lähisuhdeväkivallan ja ihmiskaupan vastainen työ. Tasa-arvoministerit vastaanottavat selvityksen miesten ja poikien tasa-arvohaasteista ja roolista tasa-arvotyössä sekä päättävät mahdollisista toimenpiteistä. Lisäksi tasa-arvoministerineuvosto jatkaa yhteistyötä muiden ministerineuvostojen kanssa tukien sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista laaja-alaisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston työssä. Tasa-arvosektori osallistuu *Hyvinvoiva Pohjola 2020* -hankkeen toteuttamiseen yhdessä sosiaali- ja terveyssektorin, työelämäsektorin, kulttuurisektorin sekä koulutus- ja tutkimussektorin kanssa.

Viime vuosien talouskriisit ovat heikentäneet osatyökykyisten mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille. Demografisen kehityksen vuoksi ja yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien sijoittumista työelämään, johon osallistuminen on yksi hyvinvoinnin edellytyksistä niin yksilön kuin hyvinvointivaltionkin kannalta.

Pohjoismaisessa yhteistyössä lapset ja nuoret ovat tärkeä kohderyhmä. Pohjoismaiden ministerineuvosto on laatinut Pohjoismaiden lapsi- ja nuorisoyhteistyön strategian, jossa visiona on, että Pohjolan tulee olla maailman paras paikka lapsille ja nuorille. Puheenjohtajuusvuotemme aikana lapsi- ja nuorisonäkökulmaa edistetään poikkihallinnollisena yhteistyönä. ”Pohjola, maailman paras paikka” tarkoittaa lasten ja nuorten terveyttä edistävää elinympäristöä. Terveyttä tukeva ympäristö koostuu monen hallinnonalan toimialoista: esimerkiksi koulu, jossa on turvallinen oppimisympäristö eikä kiusaamista ja lähiympäristö, joka tukee omatoimisuutta ja on turvallinen liikumiselle. Terveyttä edistävä ympäristö kattaa myös terveellisen ruokavalion. Terveyttä tukeva ympäristö tarjoaa lapsille ja nuorille terveellisiä elintarvikkeita ja elintarvikemainonnan tulee edistää terveellisten vaihtoehtojen valitsemista. Mainonnan lisäksi terveellisiä elintarvikevalintoja tukee aikuisten esimerkki: yhtenäinen terveellisiin valintoihin kannustava ilmapiiri vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia.

Pohjoismaissa koulutuksen kehittämistä on ohjannut laaja-alainen huolenpito inhimillisistä voimavaroista. Pohjoismaat ovat pyrkineet yhdistämään korkeatasoisen osaamisen, yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon sekä tehokkuuden. Vaikka maiden osaamisperusta on edelleen vahva, tulevaisuuden kannalta keskeisillä osa-alueilla on havaittavissa osaamisperustan heikentymistä. Heikot perustaidot omaavien nuorten osuus ikäluokissa on kasvanut. Tarvitsemme yhteistä osaamista tämän kehityksen taittamiseksi Pohjoismaissa.

Osaamisketjun alkupäästä on huolehdittava kaikissa olosuhteissa. Laadukas varhaiskasvatus ja perusopetus edistävät tasa-arvoa ja sosiaalista koheesioita ja muodostavat perustan myöhemmälle menestykselle. Pohjoismainen vuoropuhelu varhaiskasvatuksen pedagogiikasta ja sisällöistä tarjoaa hyvän alustan kehitystyölle.

Kulttuuri on Pohjoismaita ja pohjoismaalaisia vahvasti yhdistävä tekijä. Se on myös yksi virallisen pohjoismaisen yhteistyön peruspilareista. Yhteiskuntiemme erilaistuminen tekee Pohjoismaista entistä moninaisemman ja monikulttuurisemman alueen. Tämän myönteisen kehityksen rinnalla lisääntyy kuitenkin myös eriarvoisuus. On tärkeää löytää keinoja, joilla voidaan puuttua siihen ja sen seurauksiin. Pohjoismaat ovat aktivoituneet väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyössä.

Pohjoismaille yhteistä on myös harvaan asuttujen alueiden haasteet. Harvaan asutun maaseudun elinvoimaisuus edellyttää infrastruktuurin ja tietoliikenneyhteyksien toimivuutta, alueen kytkeytymistä kehittämisen ja oppimisen verkostoihin sekä paikallisiin ratkaisuihin perustuvaa monipuolista elinkeino- ja palvelurakennetta. Tietoliikenneinfrastruktuurilla on tärkeä rooli alueellisen tasapainon ja kilpailukyvyn lisäämisen kannalta. Myös viranomaistoiminnot ovat digitalisoitumassa. Toimivat ja kattavat tietoliikenneyhteydet lisäävät joustavuutta liiketoimintojen sijoittumiselle ja tarjoavat mahdollisuuksia monipuoliseen elinkeinoelämään erilaisilla alueilla.

Digitalisoituminen vaikuttaa osaamistarpeisiimme, tekemiseemme, tapaamme olla vuorovaikutuksessa toistemme kanssa sekä haastaa kykymme tulkitella eri tiedonlähteitä. Tulevaisuudessa on entistä tärkeämpää myös oppimaan oppiminen ja osaamisen jatkuva päivittäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. Aikuisväestön osaamistason nosto työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi on yhteinen haaste kaikille Pohjoismaille.

Digitalisaatio ja suurempien tietomassojen sähköinen käytettävyys ja saatavuus muuttavat myös tiedettä ja taiteen tekemistä. Avoimesti saatavilla olevat sähköiset tietoaineistot mahdollistavat yhä laajempia käyttäjäkuntia ja eri tietoaineistojen uudelleenkäyttöä. Kaikissa Pohjoismaissa haetaan tällä hetkellä kansallisia ratkaisuja avoimen tutkimusdatan ja -prosessien edistämiseksi.

Uusi teknologia on tuonut myös kulttuurin ja taiteen aloille avoimuutta sekä uusia tapoja luoda, kokea ja kuluttaa. Digitalisoituminen lisää parhaimmillaan kulttuuripalveluiden saavutettavuutta, esteettömyyttä ja avoimuutta. Osaamisen ja luovuuden merkitys taloudelle ja sosiaaliselle kehitykselle li-

sääntyy jatkossa, ja tämä ala voi osaltaan edistää talouskasvua sekä yhteiskuntakehitystä.

Työnteon uudet muodot muuttavat työntekijän asemaa ja tällä on vaikutuksia muun muassa työoikeudelle, työsuojelulle ja sukupuolten tasa-arvolle. Monimuotoisuuden johtaminen, vanhempainvapaajärjestelmät ja osa-aikatyö nostavat esiin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmat. Talouden globalisaation ja työn kansainvälisiin arvoketjuihin hajautumisen myötä globaaleilla työmarkkinatrendeillä on kasvava vaikutus myös Pohjoismaiden työmarkkinoihin. Naisten työmarkkina-aseman kehittäminen on erityisesti globaalissa yhteydessä keskeinen haaste.

Työn tulevaisuus -teemalla on myös yhteys Kansainvälisen työjärjestön (ILO) 100-vuotisjuhlallisuuksien tematiikkaan sekä keskusteluun siitä, miten ILO:n toimintaa tulisi suunnata tulevaisuudessa. Syvällisempi näkemys työmarkkinoiden tulevaisuuden haasteista ja kehittämistarpeista myös työsuojelun alueella auttaa politiikan uudelleen suuntaamisessa. Suomi ja Pohjoismaat kuuluvat kansainvälisellä tasolla työsuojelun kärkimaihin, mitä voidaan hyödyntää Pohjolan profiloinnissa.

Terveydelle ja ympäristölle haitallisten kemikaalien käytön rajoittaminen on Pohjoismaiden yhteinen haaste. Erityisesti huomiota kiinnitetään arjen kemikalisoitumiseen, kemikaaleihin tuotteissa ja riskinarviointiin. Vaarallisten kemikaalien poistaminen kierrosta on myös tärkeä osa kiertotaloutta.

Vuonna 2016 Suomi on myös terveydenhuollon valmiusyhteistyön puheenjohtajamaa. Yhteistyö perustuu yhteispohjoismaiseen terveydenhuollon puitesopimukseen. Käytännön yhteistyötä koordinoi Svalbard-ryhmä. Suomen vastuulla on vuosittaisen terveydenhuollon valmiuskonferenssin järjestäminen.

TOIMET

- Aloitetaan puheenjohtajuusprojekti *Hyvinvoivien ihmisten innovatiivinen ja avoin Pohjola 2020 – Mahdollisuuksien tasa-arvoa hyvinvoinnista, kulttuurista, koulutuksesta ja työstä*. Hankkeen puitteissa tehdään laaja poikkihallinnollinen selvitys pohjoismaisen hyvinvointimallin tulevaisuudesta ja käynnistetään pohjoismainen kulttuuri- ja hyvinvointiverkosto.
- Turussa järjestetään 27.–28. tammikuuta hankkeen kick off -konferenssi *Miten voit Pohjola? Kestävyyttä hyvinvoinnista, kulttuurista ja tasa-arvosta*.
- Käynnistetään puheenjohtajuusprojekti *The Rising North*, joka on yhteis-pohjoismaisen startup-identiteetin kehittämiseen ja sen kautta kansainväliseen profilointiin keskittyvä hanke.
- Käynnistetään puheenjohtajuusprojekti, jossa tarjotaan mahdollisuus Pohjoismaiden ulkopoliittisten instituuttien tutkijavaihtoon. Hankkeen tavoitteena on kehittää pohjoismaisten ulkopoliittisten instituuttien välistä tutkijavaihtoa.
- Järjestetään konferenssi kansanterveydestä ja pohjoismaisesta hyvinvointimallista syksyllä 2016.
- Järjestetään seminaari romanikysymyksistä 16. kesäkuuta Helsingissä.
- Saatetaan päätökseen työelämän strateginen analyysi ja käynnistetään sen edellyttämät seurantatoimet.
- Järjestetään konferenssi *Työn tulevaisuus – työnteon uudet muodot* Helsingissä.
- Järjestetään asiantuntijaseminaari *Osatyökykyiset ja työelämä 2016* Helsingissä.
- Järjestetään pohjoismaisten työsuojeluviranomaisten konferenssi 7.–9. kesäkuuta Tampereella aiheesta riskiperusteinen valvonta.
- Tiivistetään pohjoismaista yhteistyötä väkivaltaisen ekstremismin vastaisissa toimissa eri sektoreiden välisenä yhteistyönä ja suunnitellaan Hanasaaren järjestämä konferenssi, joka liittyy Pohjoismaiden ministerineuvoston *Demokratia, osallisuus, turvallisuus* -aloitteeseen.
- Huomioidaan Chydenius 250-vuotisjuhlavuosi ja USA:n Freedom of Information Actin 50-vuotisjuhlavuosi.
- Unescon järjestämä *Kansainvälinen lehdistönvapauskonferenssi* pidetään Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee yhteistyötä Unescon konferenssin kanssa ja tämä huomioidaan osana Chydenius-juhlavuoden juhlallisuuksia. Vahvistetaan pohjoismaista näkyvyyttä tässä yhteydessä ottaen huomioon myös taiteellisen ja kulttuurisen ilmaisunvapauden ja mediakasvatuksen.
- Järjestetään Pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean NORDBUKin, opetus- ja kulttuuriministeriön ja nuorisojärjestöjen yhtei-

nen seminaari Pohjoismaiden ministerineuvoston nuorisopolitiikan tulevaisuudesta, lasten ja nuorten osallisuudesta ja hyvinvoinnista sekä syrjäytymisen ehkäisemisestä 26.–27. syyskuuta 2016

- Osallistutaan Suomiareenan tapahtumiin Porissa.
- Kerätään ja välitetään hyviä esimerkkejä siitä, miten harvaan asuttujen alueiden elinvoimaa on saatu vahvistettua parantamalla tietoliikenneinfrastruktuuria ja miten digitalisoitumista voidaan hyödyntää elinkeinotoiminnassa.
- Järjestetään pohjoismaisia työpajoja ja laaja seminaari, joissa digitalisoitumisen asiantuntijat voivat verkostoitua ja etsiä ratkaisuja maaseudun erityiskysymyksiin.
- Pohjoismaiden ministerineuvoston kulttuuriyhteistyön strategian 2013–2020 viiden teeman (kestävä Pohjola, luova Pohjola, kulttuurienvälinen Pohjola, nuori Pohjola, digitaalinen Pohjola) pohjalta toteutetaan kulttuurin sektoriohjelma yhteistyössä kulttuuri- ja taidealan toimijoiden kanssa.
- Tarkastellaan digitalisaation vaikutuksia osaamistarpeiden muutokseen, oppimisympäristöihin ja opetussuunnitelmiin. Pohjoismaat esittäytyvät yhdessä digitaalisen oppimisen BETT-messuilla Lontoossa 21. tammi-kuuta.
- Katsotaan osaamisenketjua Pohjoismaissa kokonaisuutena. Edistetään pohjoismaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen pedagogiikan alan konferenssilla. Vuoden aikana käsitellään myös pohjoismaisen opettajankoulutustyöryhmän sekä korkeakoulutuksen laatu-työryhmän raportit ja suositukset.
- Edistetään vuoropuhelua avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisista suunnitelmista Pohjoismaissa.
- Käydään strateginen keskustelu ja tehdään pitkäjänteinen suunnitelma pohjoismaisesta liikkuvuudesta mukaan lukien liikkuvuusohjelmat kuten Nordplus-ohjelma 2015–2022 ja Nordic Master-ohjelma.
- Edistetään Pohjoismaiden yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin alalla Könbergin raportti huomioiden.
- Toteutetaan useita sukupuolten tasa-arvoon liittyviä seminaareja ja tapahtumia osana tasa-arvoministerineuvoston sektoriohjelmaa. Toiminnalla tuotetaan tietoa ja hyviä käytäntöjä, jotka tukevat tasa-arvopolitiikan kehittämistä eri puolilla Pohjolaa sekä Pohjoismaiden työtä kansainvälisillä areenoilla.
- Järjestetään Haaga-yhteistyön ministerikokous pohjoismaisen pelastuspalvelualan yhteistyöstä Suomessa vuonna 2016.

Rajaesteet

Pohjoismaiden välinen kansalaisten vapaa liikkuvuus on keskeinen osa yhteistä identiteettiämme ja pohjoismaisten yhteiskuntien vahvuus, joka on toiminut ja kehittynyt jo yli viiden vuosikymmenen ajan. Vapaa liikkuvuus kohtaa kuitenkin jatkuvasti uusia haasteita ja siksi myös Suomi tulee puheenjohtajakaudellaan panostamaan rajaesteiden purkamiseen.

Työ rajaesteiden poistamiseksi on pitkäjänteistä ja siitä on muodostunut perinteinen osa pohjoismaista yhteistyötä. Vapaan liikkuvuuden edistäminen on pohjoismaisen yhteistyön ydintavoite, jolla lisätään alueen yleistä hyvinvointia.

Rajaesteyhteistyön avulla voidaan edistää työvoiman liikkuvuutta ja työllistymistä sekä parantaa työvoiman osaamista ja eri alojen ammattitaitoa. Yritysten ja ihmisten mahdollisuus liikkua rajojen yli on tärkeää talouskasvulle ja työllisyydelle.

Pohjoismainen rajaesteyhteistyö on yksi puheenjohtajakauden läpileikkävistä teemoista. Toivomme, että kaikki ministerineuvostot huomioivat kokouksissaan työn rajaesteiden poistamiseksi. Lisäksi toivomme, että kaikki ministerineuvostot kokouksissaan kiinnittävät huomiota siihen, millä uusilla pohjoismaisen yhteistyön puitteissa toteutettavilla toimilla voidaan poistaa rajaesteitä ja estää uusien rajaesteiden syntymistä.

Ennaltaehkäisevä työ on paras tapa ehkäistä uusien rajaesteiden syntymistä. Siksi myös EU-yhteistyön piirissä Pohjoismaiden olisi hyvä kiinnittää huomiota mahdollisiin rajaasteisiin jo lainvalmistelu- ja täytäntöönpanovaiheessa. Yhteistyötä myös eri maiden lainvalmistelijoiden kesken on edistettävä uusien rajaesteiden havaitsemiseksi ja torjumiseksi.

Lisäksi tarvitaan poliittista sitoutumista ja tahtoa viedä asioita eteenpäin. Rajaesteet ovat keskeisesti esillä myös Suomen entisen pääministerin Paavo Lipposen *Pohjoinen tahtotila* -selvityksessä sekä *Kasvua Pohjoisesta* -selvityksessä, jonka on laatinut Keskuskauppakamarin toimitusjohtaja Risto E. J. Penttilä, Magdalena Andersson ja Anne Husebekk. On hyvä, että rajaasteisiin kiinnitetään huomiota ja niiden vaikutusta mietitään myös muissa yhteyksissä.

TOIMET

- Puheenjohtajakauden hankkeena käynnistetään Suomen tilastokeskuksen kolmivuotinen rajaestetilastojen kehittämisprojekti.
- Rajaesteitä ennaltaehkäisevä työ nostetaan esiin ministerineuvostojen agendoilla.
- Edistetään ennaltaehkäisevää työtä ja kiinnitetään huomiota rajaesteisiin vaikutusarvioinneissa, kun uutta EU-lainsäädäntöä valmistellaan ja pannaan täytäntöön.
- Kiinnitetään huomiota rajaesteiden talouskasvua ja työvoiman liikkuvuutta haittaaviin vaikutuksiin.
- Järjestetään loppuvuonna erityisesti rajaesteisiin keskittyvä ministerikokous Torniossa ja Haaparannalla.
- Pohjoiskalotin Rajaneuvonta järjestää vuonna 2016 kaksi rajaesteisiin keskittyvää seminaaria: yrityksille ja elinkeinoelämälle suunnatun seminaarin *Rajat on mahdollisuus – yritystoiminta talouskasvun moottorina* ja työntekijöille suunnatun seminaarin *Minä Rajatyöntekijä!*, joka puolestaan keskittyy työttömyys- ja sairausvakuutusten sekä verotuksen koukeroihin rajatyöntekijän näkökulmasta.

Enemmän pohjoismaista hyötyä EU:ssa

Nytt Norden -raportissa nostetaan esiin Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyö EU-asioissa. Raportissa todetaan, että ministerikokouksissa olisi hyvä ottaa esiin enemmän EU-asioita ja muita yhteisesti kiinnostavia kansainvälisiä kysymyksiä. Siinä myös suositellaan, että ministerineuvostot tutkivat mahdollisuuksia laajentaa EU-lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvää virkamiestason yhteistyötä.

Pohjoismaiset yhteistyöministerit ovat korostaneet käytännönläheistä ja käytännöllistä suhtautumista EU:n ja Pohjoismaiden väliseen kosketuspintaan. Toivomme kaikkien ministerineuvostojen kokouksissaan käsittelevän sitä, miten voidaan saada suurempaa pohjoismaista hyötyä Euroopan unioniin liittyvissä kysymyksissä.

Tavoitteena ei ole pohjoismainen ryhmäkäyttäytyminen EU:ssa, vaan se että pohjoismaiset arvot otetaan huomioon. Lisäksi olisi tärkeää panostaa siihen, että operatiivinen yhteistyö ja tiedonvaihto EU-säädösten täytäntöönpanossa ja valmistelussa olisi mahdollisimman tehokasta. Käytännön rakenteita on syytä tarkistaa Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä ja EU-kysymyksiä koskevassa tiedonvaihdossa, sillä näissä kysymyksissä eri ihmiset toimivat usein eri foorumeilla. Olisi myös tärkeää määritellä tarkemmin, mitkä ovat perustavia pohjoismaisia arvoja, jotka tulisi ottaa huomioon EU-yhteistyössä.

EU-näkökohta tulee esiin myös vuonna 2015 käynnistyneessä työelämäsektorin strategisessa läpivalaisussa, jonka tavoitteena on muun muassa edistää pohjoismaista yhteistyötä esittämällä suosituksia pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksista suhteessa EU- ja Eta-asioihin.

Pohjoismainen profiili näkyy EU:ssa erityisesti avoimuutta ja hyvää hallintoa sekä perusvapauksien ja -oikeuksien huomioimista koskevissa kysymyksissä. Pohjoismaiden yhteisiä yleisiä aiheita ovat myös sääntelyn parantaminen ja vastuullinen varainkäyttö. Pohjoismaisuuden korostaminen tuntuu usein luonteelta kaikissa näissä asioissa, ja yhteistyötä on runsaasti. Näiden rinnalla kasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn parantaminen ovat yhteistyön keskeisiä yleistavoitteita sekä EU-tasolla että Pohjolassa.

Pohjoismailla on myös eri kantoja eri asioissa, ja poikkeavista kannoista olisi tärkeää kertoa toisille Pohjoismaille.

Pohjoismaiden neuvosto on myös kiinnittänyt huomiota EU-kysymyksiin, ja asiasta on keskusteltu kansallisissa parlamenteissa.

TOIMET

- Ulkopoliittinen instituutti järjestää seminaarin aiheesta *Pohjola EU:ssa*.
- Kaikkien ministerineuvostojen toivotaan käsittelevän kokouksissaan paremman pohjoismaisen hyödyn tavoittelemista EU-asioissa.
- EU-lainsäädännön täytäntöönpanon osalta haluamme edistää virkamiestason yhteyksiä Pohjoismaiden välillä.
- Pyrimme edistämään yhteystietojen vaihtoa Brysselissä olevien kansallisten asiantuntijoiden välillä, jotta Pohjoismaat voisivat olla yhteydessä toistensa lähettämiin asiantuntijoihin sektoreilla, joilla heillä ei ole omia asiantuntijoita.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

norden

Pohjoismaiden ministerineuvoston
Suomen puheenjohtajakausi 2016

Pohjoismaisen yhteistyön sihteeristö
Ulkoasiainministeriö

www.norden2016.fi

Laivastokatu 22 H
FI-00160 Helsinki
Puhelin: +358 295 350 000

SUOMI
FINLAND

ANP 2015:773
ISBN 978-92-893-4344-2 (PRINT)
ISBN 978-92-893-4345-9 (PDF)